

Konya
Ticaret Odası'nın
Kuruluşunun
120. Yılına Armağan

ipek yolu

KONYA TİCARET ODASI DERGİSİ

KONYA KİTABI V

Editör
Prof. Dr. Yusuf KÜÇÜKDAĞ

وَرَكْعَتَا
فَوَيْه
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ISBN 975-512-701-1

ÖZEL SAYI
ARALIK 2002

YENİ **ipek yolu**
KONYA TİCARET ODASI DERGİSİ

Özel Sayı/Aralık 2002

Konya Ticaret Odası'nın Kuruluşunun 120. Yılına Armağan

KONYA KİTABI

V

Editör

Prof. Dr. Yusuf KÜÇÜKDAĞ

KONYA 2002

YENİ ipek yolu

KONYA TİCARET ODASI DERGİSİ

KONYA KİTABI V

Özel Sayı Aralık 2002

İMTİYAZ SAHİBİ

Konya Ticaret Odası Adına
Yönetim Kurulu Başkanı
Hüseyin ÜZÜLMEZ

YAYIN KURULU

Seyit KARACA
Bülent KAŞDOĞAN
Cengiz KAHVECİ
Ahmet ÖZKAFA
Kazım BÜYÜKERKEK
Orhan AKDEMİR
Ertuğrul USLU

YAYIN YÖNETMENİ

Mustafa AKGÖL

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Haşim KARPUZ
Prof. Dr. Ahmet ÖNKAL
Prof. Dr. Orhan ÇEKER
Prof. Dr. Yusuf KÜÇÜKDAĞ
Doç. Dr. Yavuz ATAR
Doç. Dr. Sami KARAHAN
Yrd. Doç. Dr. Nazım KOÇU
Yrd. Doç. Dr. Caner ARABACI
Yrd. Doç. Dr. Bahtiyar EROĞLU
Yrd. Doç. Dr. Osman KUNDURACI
Yrd. Doç. Dr. Yaşar ERDEMİR
Dr. Hasan ÖZÖNDER

YAZI İŞLERİ

Sami KUL
İbrahim ÇAKIR

REDAKTÖR

Prof. Dr. Yusuf KÜÇÜKDAĞ

DİZGİ

Ali UNLÜ

BASKI - CİLT

Damla Ofset Tel: 0 332 342 06 88

TELEFON 0 332 353 48 50 (4 hat)

FAKS 0 332 352 09 30

INTERNET www.kto.org.tr

Okuyucularımızla irtibat için

Email: kto@kto.org.tr

BASIN MÜŞAVİRLİĞİ

basyay@kto.org.tr

- Kitabın her hakkı Konya Ticaret Odası'na aittir.
- Kitabımızda yayınlanan yazılar kaynak gösterilerek alınabilir.
- Makalelerdeki görüş ve düşünceler yazarlarına aittir.

ŞER'İYYE SİCİLLERİNE GÖRE XVII.YÜZYIL SONLARI VE XVIII.YÜZYIL BAŞLARINDA KONYADA NİŞAN BOZMA VE BOŞANMA

Mustafa GÜLCAN*

ABSTRACT

In this article, at the end of the XVII. Centurys and at the beginning of the XVIII. Centurys disagreements of engagement and events of divorce are mentioned according to the registration of religious laws in Konya.

According to the registrations, the most important factor is "foreign place and economical difficulties" because of being late for the indenture's time.

Despite the fact that the Ottomans strong family foundation, the disagreements of engagement and the events of divorce could be seen.

After the divorce, if the man wanted to re-marry or because of his savage behaviours towards his old-time wife he would be sent to the another city out of Konya.

It can be seen that customs and conventions in this region were common, considered in general. It takes attention that monogamy was common and there were not frequently frictions in matrimony.

Şer'iyye Sicilleri, Türk Hukuk Tarihi açısından olduğu kadar müslüman ve gayrimüslümlerin durumlarının tahlili, demografi, gelenek-görenek vb. sosyal hayatı ilgilendiren bütün konularda, ait olduğu şehirlerin en önemli kaynaklarıdır¹.

Bu çalışmada, 1675-76, 1706-07, 1726-27 yıllarına ait *Konya Şer'iyye Sicilleri* kullanılarak, Orta Anadolu'da önemli bir kültür merkezi olan, Konya'da "nişan bozma ve boşanma" uygulamalarının bir değerlendirilmesi yapılacaktır.

Türk aile yapısı üzerine, özellikle de Osmanlı ile ilgili çalışmaların yoğunlaştığı bir dönemde, bu araştırma ile bölgesel de olsa konuya yeni bir katkı olacağını düşünmekteyiz.

Bu çalışmada ailenin ya da nişan bozma ve boşanmanın tarihi arka planı üzerinde durulacaktır. Kısaca, "*Osmanlıda Aile*"nin ne anlama geldiğini

tanımlandıktan sonra, belirtilen süreçte Konya'da "nişan", "nişan bozma" ve aile kurulmadan önce sıkça yaşanan "boşanma" konusu incelenecektir.

Osmanlı'da aile, daha çok kullanılan bir deyimle "hane", ana-baba ve çocukların oluşturduğu bir hukuki kurumdur. Eski Türk gelenekleri ve İslâm inancı da bu kurumun oluşmasında çok önemli bir yere sahiptirler. Y. Küçükdağ, "*Lale Devri'nde Konya*" adlı doktora tezinde: Konya'nın tahmini nüfusunun hesaplanabilmesi için burada "Hane" tabiri ile kaç kişinin kastedildiğini -yaklaşık olarak- tayin etmeye çalışmıştır². Bu konuda değişik tezler bulunmaktadır. Barkan'a göre evli vergi mükellefini gösteren hane 5'tir. Sümer'e göre ise bu 7 kişiyi ifade eder. Küçükdağ, burada Nejat Göğünç'ün de kabul ettiği 5 kişinin bir hane olduğu görüşünü esas olarak almıştır. Bu sayıyı 8'e kadar çıkaranlar da vardır. Ancak geniş aileler sandığının aksine çok azdır. Osmanlı Devleti'nde

* Yrd.Doç.Dr., Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi, Konya.

¹ Yusuf KÜÇÜKDAĞ, "Türk Hukukunun Otantik Kaynaklarından Kadı/Şer'iyy Sicilleri", *Hukuki Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 2, (2001), s. 25-26.

² Yusuf KÜÇÜKDAĞ, *Lale Devri'nde Konya*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, Konya 1989 s.75.

aile ile ilgili geniş bir hukuki mevzuat oluşmuştur. Genelde müslümanlar için İslâmî kurallar uygulanırken³, Müslüman olmayanlara göre, farklı hukuki uygulamalar da söz konusudur. "*Osmanlıda Aile*" adıyla önemli bir çalışma kaleme alan İlber Ortaylı'ya göre, uygulamadaki farklılıklardan sadece dini farklılık değil; etnik, coğrafi ve kültürel farklılıklar da önemli rol oynamaktadır. Bu sebeple de keskin çizgili ve üzerinde tartışılmayacak bir "*Osmanlı Ailesi*" profili çizmek mümkün değildir⁴.

Belki Ortaylı'nın söylediği mümkün değildir, ama Anadolu Türk unsurunun, aynı coğrafyada ve kültürel muhitte, aynı inanç ve geleneklerle yaşadıkları için benzer aile profillerine sahip oldukları da bir gerçektir.

Bursa, Ankara, Yalvaç, ve *Konya Şer'îyye Sicilleri* üzerine yapılan çalışmalar da bunu teyit etmektedir⁵.

I. EVLİLİĞE HAZIRLIĞIN İLK AŞAMASI: NİŞAN VE NİŞANIN SONA ERMESİ

Evlilik, ailenin temelidir. Osmanlı Devleti'nde genelde Hanefî Mezhebi tatbik edildiği için "*evlenme*"de de bu mezhebin kuralları tabii olarak dikkate alınmıştır. Evlenecek çiftlerin din, ahlâk, soy, meslek, mal ve hürriyet bakımından birbirine denk olmasına çok önem verilmiştir. Evlilik, "*görüncü usulü*" ile gerçekleşmektedir. Evlenmede iki tarafın da rızası şarttır. Genelde hem iki tarafın birbirini daha iyi tanıması, hem de düğüne hazırlık yapılabilmesi için "*nişanlılık*" ya da "*namzetlik*" adı verilen bir süreç yaşanmaktadır. Yüzük ve küpe gibi takılar "*nişan alâmeti*" kabul edilmektedir. "*Beşik Kertmesi*" ve "*başlık*" uygulamalarının Konya'da görülmediği sicillerdeki kayıtlardan

anlaşılmaktadır. Nişandan sonra genelde evlilik gerçekleşmektedir. Fakat, nişan bozmanın az da olsa meydana geldiği görülmektedir.

İslâm Hukuku'nda, nişanlıların nikâhları kıyılmadan baş başa kalmaları câiz olmadığı gibi, nişanı bozana da bir müeyyide uygulanmamaktadır. Ancak tarafların yiyecek maddeleri dışındaki takt, elbise, gömlek gibi hediyeleri birbirine geri ödemeleri gerekmektedir⁶. H 1121 / M 1709 yılında Konya'da Kalenderhane mahallesinde yaşayan Abdi ismindeki kimse mahkemeye gelerek önce nişanlandıklarını; ancak şimdi söz konusu edilen nişanlısı ile evlenmek istemediğini, dolayısıyla kızın dilediği kimseyle evlenebileceğini tescil ettirmiş ve nişan sırasında yaptığı masraflarını almıştır⁷. Böylece masraflar kısmen alındığından kızın başka biriyle evlenmesinin önü açılmış olmaktadır.

Sicillere göre, Konya'da nişanların bozulmasının en önemli sebebi, "*gurbet ve geçim sıkıntısı*" nedeniyle nikâh akdinin gecikmesidir. Meselâ Karaarslan Köyünden Sefer kızı Ayşe, "*dört yıl önce nişanlandığım fakat, maddî durumunun mehri ödeyecek düzeyde olmadığını*" söyleyen Molla Mehmed'ten bir celsede; mahkeme kararıyla, iki tarafın da rızası ile ayrılmıştır. Yine Hoca Habip Mahallesi'nden Bali oğlu Süleyman; nişanlısı Muharrem kızı Saliha'dan "*mehri muaccelini bile ödeyecek parası olmadığı için*" mahkeme kararıyla ayrılmıştır⁸. Konya Aksaray kapısı mahallesinden Mahmud kızı Havva İzmir'e çalışmaya giden ve kendisini bir daha aramayan nişanlısı Ahmed oğlu Aliden mahkeme kararıyla ayrılmışlardır⁹.

Bazen iki tarafın da istemediği hallerde karşılıklı anlaşma ile nişanlanma bozulmaktadır¹⁰. Bu durumda ayrılma sebebi mahkemede açıklanmamıştır.

Gönülsüz ve isteksiz olarak gerek kadınlar gerekse erkekler evlendirilmeye zorlanmamışlar; evliliğe kesin karar vermede nişanlanma sürecinden yararlanmışlardır. Nişanlılık süreci adaylar ve

³ Abdurrahman KURT, *Bursa Sicillerine Göre Osmanlı Ailesi (1839-1876)*, Bursa 1998, s.7

⁴ İlber ORTAYLI, *Osmanlı Toplumunda Aile*, İstanbul 2000, s. 62-66.

⁵ Abdurrahman KURT, *aynı eser*, s.16; Özer ERGENÇ, *Osmanlı Klasik Dönemi Kent Tarihçiliğine Katkı: XX.yüzyılda Ankara ve Konya*, Ankara 1995; Halil ONGUN, *Ankara Şer'îyye Sicilleri*, Hicri 998 (Miladi 1589), Ankara; Nuri KOSTÜKLÜ, *Sosyal Tarih Perspektifinden Yalvaçta Aile, (1892-1908)*, Konya 1996; Mustafa GÜLCAN, "*Konyada İktimai ve İktisadi Hayat (1675-1676)*", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya 1989.

⁶ Abdurrahman KURT, *aynı eser*, s. 23-24

⁷ Hayri ERTEN, *Konya Şer'îyye Sicilleri Işığında Ailenin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yapısı (XVIII. Y.Y. İlk Yarısı)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Kültür Eserleri Dizisi / 324 Ankara, 2001, s. 34.

⁸ *Konya Şer'îyye Sicili*, 155, (Kısaltma: KŞS) s.2.

⁹ KŞS, no. 235/2.

¹⁰ KŞS, ro. 205/4.

onların ailelerine karşılıklı eşya ve takı gibi şeylerle hediyeleşme sırasında birbirlerinin aile yapılarını ve aile içindeki tutum, davranış ilişkisi ve değerlerini daha yakından öğrenme fırsatı tanımıştır. Hem gelin hem damat adayının, hem de ailenin birbirlerine uyumu söz konusu olabilmişse; nişanlılık süreci evlilik ile sonuçlanmıştır. Şayet söz konusu uyum mümkün olmamışsa; nişan evlilikle değil; aksine ayrılıkla neticelendirilmiştir¹¹. Ancak bazen taraflardan biri istediği halde, öbürü istemese de nişanın bozulması yönüne gidilmiştir. Özellikle bütüğü çağına gelen kızın reddetmesi halinde nişanda zorlama yapılmaz, kızın istediği gibi, nişan bozulurdu. Meselâ Şeyh Osman Rumî Mahallesi'nden Hacı Mehmed kızı Emine¹² ve Ferhuniye mahallesinden Abdullah kızı Fatma¹³, istemedikleri nişanlılarından mahkeme kararıyla ayrılmışlardır. Fatma'nın nişanlısı Süleyman gibi bazıları da mahkemede kızın kendisini istemediğini öğrenince, ayrılmaya razı olmuşlardır.

Nikâh yapmaya yanaşmama da ayrılma sebeplerinden biridir. Gurbete çalışmaya gidenler ve maddî durumu iyi olmayanlar yanında, nişanlısını oyalayanlar ve bekletenlerin de başvuru durumunda hâkim, nişanlarını bozabilirdi. İbni Salih Mahallesi'nden Mustafa Efendi oğlu Eyüp, oğlunu bir türlü nikâha razı olmayan gelin namzedi, Veli kızı Ayşe'den mahkeme kararıyla ayırmıştı¹⁴. Sahibata Mahallesi'nden Süleyman kızı Emine nişanlısının babası istemediği için "yedi yıldır" nişanlı olduğu Mustafa ile evlenememiş, çareyi ayrılmakta bulmuştur¹⁵. Bu şekildeki ayrılma nedeninin Anadolu'da yaygın olduğu ve sonradaki yüzyıllarda da devam ettiği anlaşılmaktadır. Nitekim XX. yüzyıl başlarında, Konya Vilâyeti'ne bağlı Yalvaç kazası üzerine bir araştırma yapan Nuri Köstüklü; konumuzla ilgili önemli bir belge nakletmektedir: Mestan kızı Fatma yedi yıldır kendisiyle evlenmeyen nişanlısından ayrılırken, mahkeme nişanlısı Osman'ın "namzetlim" iddiasını "şer'an memnu" ve "iltifata şayan olmadığı" için kabul etmemiştir¹⁶.

Nişan bozulurken, yenilebilenler dışında tarafların daha önce birbirlerine verdikleri para, takı ve eşyalar da iade edilmektedir. Türbe-i Celâliye Mahallesi'nden ticaretle uğraşan Hüseyin oğlu Halil ile nişanlısı Molla Mustafa kızı Emine anlaşarak, nişanı bozma kararı vermişler; daha önce Halil tarafından Emine'ye verilmiş olan "yirmi nakışlı havlu, üç yastık, dört ipek kenarlı gömlek, yüz dirhem beyaz ipek vesair eşya ile onbeş gurus para" Halil'e iade edilerek nişan resmen bozulmuştur¹⁷.

Konya'da bunun dışında incelediğimiz süreçte farklı nedenlerle tek bir nişan bozulmuştur. Onda da Ramazan oğlu Mustafa, ikinci evlilik için nişanlandığı Ümmügülsüm'den önceki karısının eşyalarını aldığı gerekçesiyle vazgeçmiştir¹⁸.

Hem boşanma, hem de daha önce sözü edilen nişan bozma davalarında iki taraf da kendileri mahkemeye katılabilmekte veya vekil kullanabilmektedirler. Vekiller genelde; anne, baba, erkek kardeş yada amca-dayı gibi erkek akrabalarından seçilmektedir. Genelde taraflardan biri Konya dışında ise, ya da mahkemeye anlaşarak gelmemişlerse vekilleri bu işi yapmaktadır.

II. NİKÂH

İslâm'a göre nikâh, evlenecek olan kadın ile erkek arasında resmî bir memur veya din adamınca kıyılmaktadır. Şartlarını bilen herhangi bir Müslüman da nikâh kıyabilir. Ancak nikâh kıyan kişi, genelde kadılar, naipler ya da mahalle imamlardır. Bu işi imamlar yaparsa, bazı suistimalleri önlemek için mahalle kadı ve naiip gibi üst düzey yöneticilerden "izimname" almaları şarttır. Nikâhların deftere kaydedilmeside gerekirdi. Kısacası evlenme, devletin sıkı kontrolü altında idi¹⁹. Yani evlilik boşanma ve miras gibi bireyin medeni haklarına ilişkin konularında imzalı ve mühürlü belgeler düzenlenmiştir²⁰.

Evlenen kadınlar için erkek İslâm Hukuku'na göre "mehr" vermekle yükümlüdür. Uygulamada

¹¹ ERTEN, *aynı eser*, s.36-37.

¹² KŞS, no. 240/3.

¹³ KŞS, no. 235/4.

¹⁴ KŞS, no. 205/4.

¹⁵ KŞS, no. 198/3.

¹⁶ KÖSTÜKLÜ, *aynı eser*, s.23-25.

¹⁷ KŞS, no. 163/2.

¹⁸ KŞS, no. 97/1.

¹⁹ KURT, *aynı eser*, s. 24-25.

²⁰ Mehmet İPÇIOĞLU, *Konya Şer'iyye Sicillerine Göre Osmanlı Ailesi*, Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti., Ankara 2001, s. 23.

mehr iki kısımda verilir. Miktarı tespit edilen ve nikâh sırasında erkeğin evleneceği kadına peşin olarak ödemesi gereken altın, gümüş, para veya herhangi bir mal, yahut menfaat "*meh-ri muac-cel*"dir. Mehri muaccelin verilmesi nikâh yapılınca vacip olur. Nikâh yapılırken muaccel ve müeccel mehrlerin miktarları tespit edilir. Bir kâğıda yazılıp damat ve mevcut bulunan iki şahit imzalayıp zevceye teslim edilir. "*Mehri müeccel*" ise miktarı nikâh yapılırken tespit edilip, ödenmesi daha sonraya bırakılan yani erkeğin evleneceği kadına sonra ödeyeceği altın, gümüş, kâğıt para veya herhangi bir mal yahut bir menfaattir. Mehri müeccelden zevce kendi rızası ile vazgeçebilir. Böyle bir durum söz konusu ise bu nikâh kayıt defterinde açıkça belirtilir. Ayrıca deftere mehrin miktarı da açıkça yazılır. Mehr söylenmeden veya mehr vermeme şartıyla yapılan bir nikâhtan sonra, kadının baba tarafından akrabasına bakılarak takdir edilen yani bunlara verilen mehr kadar verilmesi kararlaştırılan altın, gümüş, mal ve herhangi bir menfaata "*mehri misl*" denir. İlber Ortaylı'nın tespitine göre, mehr kadının malı olup, dülediği gibi tasarruf selâhiyeti vardı. Kocasını ve ebeveyni onu alamaz, onunla çeyiz alınmasını talep edemezdi. Mehrin asgarî miktarı 10 dirhem gümüşe tekabül etmektedir²¹. XVII. yüzyılda Konya'da dört yüz akçe ile kırk bin akçe arasında muhtelif mehr ödendiği görülmektedir²². Bu kişilerin gelir düzeyine göre değişmektedir.

III. BOŞANMA OLAYI

Konya Şer'iyeye Sicilleri'nde nişan bozma yanında "*boşanma, mehr, iddet ve nafaka*" ile ilgili belgeler de bulunmaktadır. Yapılan çalışmalara göre bu dönem Konyası'nda boşanmanın sebeplerini şöyle sıralayabiliriz: şiddetli geçimsizlik, cinsî iktidarsızlık, "*buluğ muhayyerliği*" yani küçük yaşta velileri tarafından nikâhları kıyılan küçüklerin, buluğa erince evlenmeden, mahkemeye müracaatla nikâhı bozmaları, kocanın kaybolması²³ XX. yüzyıl da Bursa'da görülen din ayrılığı ve "*hürmeti müsahara*" yani erkeğin herhangi bir kadın ile zina

etmesi veya herhangi bir yerine unutarak veya yanılarak da olsa şehvetle dokunması halinde o kadının nesep ile ve süt ile olan anası ve kızları ile; kadının da o erkeğin oğlu ve babası ile evlenmesinin ebedî olarak haram olması sebebiyle ayrılanlara²⁴ incelenen dönemde rastlanmamıştır.

Ancak bazen hiçbir ciddi gerekçe olmadan "*yirmi günde gelmezsen..., şunu yapmazsan*" gibi yeminle verilen üç talâklada nikâh bozulmaktadır. Talâk, kocanın tek taraflı irade beyanıdır. Bunun için mahkeme kararına ihtiyaç yoktur. Talâk da erkeğin yetkisi tartışılmaz; buna karşılık boşanma sonrası erkek de mükellef olduğu mehr borcunu, iddet nafakasını ve mesken masraflarını; eğer çocuğu olmuşsa çocuk nafakasını boşanan hanıma öder. Kadının kocasına mal karşılığı kendini boşattırmasına "*muhâlaa*" denir. Daha önceki sebeplerle sıraladığımız boşanma şekli ise hakim kararı ile olduğundan buna "*tefrik*" denir²⁵.

Konya'da hem evliliğin hem de boşanmanın *Şer'iyeye Sicili*'nin kaydı oldukça yaygındır. Halkın kendi arasında anlaşarak yaptıkları evlilikler, tespit edilince kayda geçirilmektedir²⁶. İlber Ortaylı, aile ile ilgili araştırmasında boşanma ile talâkın evliliğe oranının nadir olduğunu ve hoş karşılanmadığını vurgulamaktadır²⁷. Konya'da da XVII. yüzyılda nüfusa göre bu oranın çok düşük olduğu, boşanma ile ilgili belgelerin azlığından anlaşılmaktadır²⁸.

Boşanma sırasında kadın kocasından hiçbir şey talep etmeden ayrılabilirdi gibi²⁹, iddet nafakası, hâne kirası, mehr-i müeccel gibi haklarını da talep edebilir. Bu dönem Konyasında bunun ne kadar olduğu daha önce belirtilmişti. Bunun dışında çocuğu ve hamile olan anneler, yedi yaşına kadar bakmakla mesul oldukları çocuklar için günlük dört ile on iki akçe arasında değişen nafaka almaktadırlar. Bu durum babanın gelir seviyesi ile ilgilidir³⁰. Bazen kadın, çocukların kendisinde kal-

²⁴ KURT, *aynı eser*, s. 60-63.

²⁵ KURT, *aynı eser*, s.55-59. Osmanlı döneminde boşanma konusunda geniş bilgi için bkz. Halil CİN, *Eski Hukukumuzda Boşanma*, Konya 1988.

²⁶ KŞŞ, no. 79/5; ORTAYLI, *aynı eser*, s.69.

²⁷ ORTAYLI, *aynı eser*, s.88.

²⁸ İncelediğimiz dönemde yirmi civarında boşanma olayı meydana gelmiştir.

²⁹ KŞŞ, no. 206/3.

³⁰ KŞŞ, no. 21; C.8, no. 61/1; no. 211/2; no. 140/1; no. 150/1; no. 162/1; no. 244/1.

²¹ ORTAYLI, *aynı eser*, s.66-68.

²² KŞŞ, no. 21 C.8; no. 115/2; no. 234/2.

²³ KŞŞ, no. 21 C.8; no. 21/3; no. 32/2; no. 61/1; no. 63/2; no. 133/2; no. 210/2.

masını isteyebilirdi.1699 yılına ait bir belgede Fatma isimli bir kadın, ayrıldığı kocası el-Hâc İbrahim'i 1,5 yaşındaki oğlu Musa ve 3 yaşındaki Sinem'i kendisine vermediği gerekçesi ile mahkemeye vermiştir. Mahkeme çocukların 7 yaşına gelinceye değin annenin hicr ve terbiyesinde olması gerekçesi ile çocukların anneye verilmesi yolunda karar vermiştir³¹. Ayrıca anlaşarak mehir almayacağını söyleyip ayrılan kadınlara, sonradan mehir talep etse de ödenmemektedir³².

Bir kadın boşanınca, iddeti bittikten sonra başka biriyle evlenebilmektedir. İddet; Hanefî ve Hanbeli mezheplerinde, ilk temizlik başından, üçüncü hayız sonuna kadar geçen zamandır. Şafî ve Malikî mezheplerinde üç temizlik geçinceye kadardır. Hayz görmüyorsa, talâk için üç ay, ölüm için dört ay on gündür³³. Konya da iki ayrı boşanma olayında bu süre altmış ve yetmiş gün civarında olmuştur³⁴. Koca eğer karısını üç talâkla boşamış ve "talâkı bayine" ile boşamışsa, iddet müddeti bittikten sonra mahkeme kararıyla yeniden birlikte yaşayabilmektedir³⁵. Fakat kadının boşanması kesinleştikten sonra eski kocasının onu "tek-rar zevceliğe almak için" zorlaması cezayı gerektirmektedir³⁶. Boşandıkları halde bir arada yaşayanlara ya da nikâhsızlara en büyük mülkî âmir olarak beylerbeyi müdahale etmekte ve kanunların uygulanması için kadıya başvurabilmektedir³⁷.

Mahkeme genelde iki tarafın rızasını aramakta, tek taraflı talepleri -talâk olmamışsa- barıştırmaya çalışmaktadır³⁸. Ayrıca iki tarafın rızası varsa ya da boşanan taraflardan biri iş ya da vazife gereği uzak diyarlarda ise, taraflardan birini ya da ikisini de erkek kardeş, anne, baba ya da bülûğ çağına girmiş diğer bir yakını temsil edebilmektedir³⁹. Boşanırken kadın altın bilezik, gümüş kuşak, çatma yastık, küçük yastık, döşeme yorgan, kaftan gibi kendine ait çeyizleri de almaktadır⁴⁰. Boşanma sonrası, ya yeniden evlenmek ya da mahkemedeki davranışını gerekçe göstererek, eski zevcesini tehdit eden erkekler, bu tehditlerini sürdürürlerse, şehir dışına yâni Konya haricine gönderilebilmektedir⁴¹. İncelenen dönem Konyası'nda evliliğin hem sosyal bünyenin temel taşı, hem de çok önemli bir müessesese olarak kabul edildiği görülmektedir. Buna karşılık, makul gerekçelerle bu kurumun kurulması gerektiği ya da kurulduğu halde yaşayamayacağı tespit edilirse, hukuk daha büyük problemlerin çıkmaması için "nişan bozma" ve "boşanma" yı gerçekleştirmektedir.

Bu yapılırken hukukun yanında bölgedeki âdet ve geleneklerin de dikkate alındığı görülmektedir. Ayrıca muhafazakar bir muhit olarak bilinen Konya'da bu dönemde "tek evliliğin" yaygın oluşu ve boşanma davalarında çok evlilikten doğan geçimsizliklerin olmayışı da dikkat çekmektedir.

³¹ İPÇIOĞLU, *aynı eser*, s. 56.

³² KŞS, no. 209/3.

³³ İBNI ÂBİDİN, *Redd-ül-Muhtar Tercemesi* (Terc. Ahmet DAVUTOĞLU).

³⁴ KŞS, no. 21. C. 8; no. 268/2; no. 270/1.

³⁵ KŞS, no. 21 C. 8; no. 262/1.

³⁶ KŞS, no. 215/1; no. 241/3.

³⁷ KŞS, no. 21 C. 8; no. 63/2; no. 79/5.

³⁸ KŞS, no. 21 C. 8; no. 11/2; no. 108/2; no. 169/2.

³⁹ KŞS, no. 21 C. 8; no. 123/2.

⁴⁰ KŞS, no. 137/2.

⁴¹ KŞS, no. 244/1.